

هلن گاردنر

هنر در گذر زمان

با تجدید نظر

هورست دلاکروا، ریچارد ج. تنسی

دانشگاه ایالتی سان خوزه

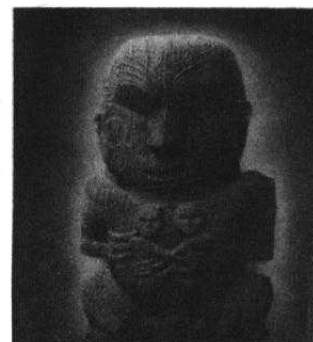
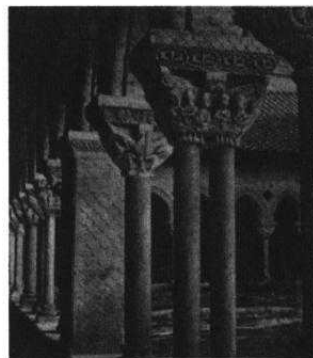
www.ketab.ir

ترجمه محمد تقی فرامرزی

مؤسسه انتشارات نگاه

«تأسیس ۱۳۵۲»

یادداشت مترجم

جای خوشوقتی فراوان است که چاپ جدید کتاب پرآوازه هنر در گذر زمان پس از سالها انتشار مستمر و وقفه‌ای دو ساله بر اثر بحران کمبود کاغذ، سرانجام از نو انتشار یافت. انتشار نخستین چاپ این کتاب، حاصل تلاش دستجمعی تمام کسانی بود که صمیمانه در آماده‌سازی آن کوشیده‌اند. درباره دامنۀ موضوعی و سابقۀ تاریخی پیدایش و تکوین این کتاب به قدر کافی در دیباچه سخن گفته شده است. اما ترجمۀ کتابی به این عظمت، مستلزم اتخاذ باره‌ای روش‌ها بوده است که مترجم خود را موظف می‌داند توضیحاتی در این خصوص بدهد. صورت فارسی تمام اعلام این کتاب با مراجعه به منابع فارسی و انگلیسی و اطمینان از درستی آن‌ها، برگزیده و به کار برده شده است. در میان منابع فارسی از دایرةالمعارف فارسی (۳ جلد) به سرپرستی مرحوم دکتر غلامحسین مصاحبه همواره بهره گرفته شده است و خوانندگان نیز برای اطلاع اجمالی درباره بسیاری از اعلام کتاب حاضر می‌توانند به آن مراجعه کنند. دومین منبع، کتاب گرانقدر تاریخ هنر تألیف هورست و ولدمار جنسن با ترجمۀ آقای پرویز مرزبان بوده است. برخی از اصطلاحات و اسامی بیشتر تابلوها، با هدف پیروی از یک سنت و تحکیم جنبه‌های مثبت آن، با استفاده از کتاب اخیر برگزیده شده‌اند. کتاب هنر در گذر زمان، به راستی دایرةالمعارف هنر جهان (نقاشی، پیکرتراشی، معماری و عکاسی) است و به همین علت، دامنه‌ای گسترده دارد. پیدا کردن معادل‌های دقیق برای هزاران اصطلاح در این عرصۀ گسترده، مراجعه به ده‌ها کتاب مرجع به زبان انگلیسی و فارسی را ضروری گردانید. واژه‌نامه‌ای که در پایان کتاب تقدیم علاقه‌مندان می‌شود، حاصل این مراجعات است که امیدوارم در کار مترجمان دیگر مفید واقع شود. اسامی تمام آثار نقاشی، پیکرتراشی، معماری و عکاسی، بی‌هیچ استثنايي، با حروف سیاه چیده شده‌اند. اسامی آفرینندگان این آثار نیز در نخستین موردی که ظاهر می‌شوند، با حروف سیاه چیده شده‌اند. اگر همت بلند ناشر (انتشارات نگاه) به‌ویژه آقای مجید اخوان در نظارت بر آماده‌سازی و صفحه‌آرایی، تهیه اصل نقشه‌های سرفصل‌ها و جدول‌های زمانی و همچنین تلاش‌های آقای بابک رئیس‌دانی در بازچاپ اثر کنونی نبود، حتماً ثمرۀ کار طولانی مترجم نیز نمی‌توانست با جلوه‌ای اینچنین شایسته در دسترس علاقه‌مندان قرار گیرد. لازم می‌دانم از زحمات لیتوگرافی طیف‌نگار (آقای مدنی) و چاپخانه پاریمیدا (آقای زاهدی) نیز که کارشان را با توجه به مشکلات با چنین کیفیتی انجام داده‌اند سپاسگزاری کنم.

فهرست

پیشگفتار _____ (ص ۱۱)

دیباچه _____ (ص ۱۳)

مبانی تاریخ هنر سبک (ص ۱۳)، پیکرنگاری، زمینه تاریخی (ص ۱۵).
اثر هنری مفاهیم کلی (ص ۱۵) مفاهیم خاص (ص ۱۹).
مسئله بازنمایی (ص ۲۲).

www.ketab.ir

دنیای کهن _____ (ص ۲۶)

تولد هنر _____ (ص ۲۸)

عصر دیرینه سنگی علیا هنر غارنشینان (ص ۳۰) شبیه سازی از انسان
(ص ۳۵) کیفیت، کنده کاریها و پیکره ها (ص ۳۶).
عصر میان سنگی نقاشیهای پناهگاهی (ص ۳۸).
عصر نوسنگی درشت سنگها (ص ۳۹)

خاور نزدیک کهن _____ (ص ۴۲)

مقدمات اریحا، چتل هویوک (ص ۴۵).
سومر (ص ۴۸) کشور - شهر و زیگورات (ص ۴۹) پیکرتراشی (ص ۵۱)
میتاق سازی (ص ۵۳) وحدت عنصر صوری و طبیعی (ص ۵۴)
اکد (ص ۵۵)
بابل (ص ۵۸)

آشور معماری (ص ۵۹) پیکرتراشی برجسته (ص ۶۱) بابل نوین (ص ۶۳)
ایران (ص ۶۴) معماری (ص ۶۵) پیکرتراشی (ص ۶۶) صنایع دستی
(ص ۶۷) درآمیختگی هنر ایرانی (ص ۶۸)

فصل سوم

هنر مصر

(ص ۷۰)

نخستین دوره سلسله‌ها و پادشاهی کهن لوحه آرایش نارمر (ص
۷۴) معماری (ص ۷۶) پیکرتراشی (ص ۷۹) نقاشی و نقش برجسته (ص ۸۲)
پادشاهی میانه (ص ۸۳) مقبره‌های تخته‌سنگی، نقاشی و پیکرتراشی
(ص ۸۴)
هیکسوسها و پادشاهی جدید (ص ۸۵) معماری (ص ۸۶) پیکرتراشی
و نقاشی (ص ۹۱)
آخاتون و دوره عمارنه (ص ۹۲)

فصل چهارم

هنر اژه‌ای

(ص ۹۶)

هنر مینوسی و هنر سیکلادی (ص ۹۸) دوره مینوسی پیشین،
دوره مینوسی میانه (ص ۱۰۰) دوره مینوسی پسین (ص ۱۰۲).
هنر میسنی (ص ۱۰۹) معماری (ص ۱۱۱) سفالگری، نقش برجسته و
صنایع دستی (ص ۱۱۲)

فصل پنجم

هنر یونان

(ص ۱۱۴)

شیوه هندسی و دوره کهن نقاشی روی ظروف سفالی (ص ۱۱۸)
پیکرتراشی (ص ۱۲۳) پسر و دختر یونانی (ص ۱۲۴) معماری (ص
۱۲۸) پیکرتراشی در معماری (ص ۱۳۴).
سده پنجم دوره گذار (ص ۱۳۵) دوره کلاسیک پیشین، ساختمانهای
اکروپولیس (۱۳۸) پارتنون (ص ۱۳۹) دیگر ساختمانهای اکروپولیس
(ص ۱۴۷) پیکرتراشی (ص ۱۴۹) نقاشی (ص ۱۵۱).
سده چهارم و دوره هلنی دوره کلاسیک پسین، پیکرتراشی (ص
۱۵۲) معماری (ص ۱۵۵) دوره هلنی، پیکرتراشی (ص ۱۵۶) معماری
(ص ۱۶۰) موزائیکها (ص ۱۶۵).

فصل ششم

هنر اتروسک و هنر رومی

(ص ۱۶۶)

اتروسکها (ص ۱۶۸) معماری (ص ۱۶۹) نقاشی (ص ۱۷۰) پیکرتراشی
(ص ۱۷۱).
رومیان (ص ۱۷۵) دوره جمهوری (ص ۱۷۶) شبیه‌سازی از چهره (ص
۱۷۸) معماری (ص ۱۷۹) نقاشی و موزائیک (ص ۱۸۵) امپراتوری

هنر صدر مسیحیت،

بیزانس و هنر اسلامی — (ص ۲۱۸)

- هنر مسیحیت آغازین مقابر دهمه‌ای (ص ۲۲۱) معماری (ص ۲۲۴)
 موزائیک و نقاشی (ص ۲۲۷) نسخه تذهیب‌کاری شده (ص ۲۲۹)
 بیکرتراشی و صنایع دستی (ص ۲۳۱).
 هنر بیزانسی (ص ۲۳۴) راونا (ص ۲۳۵) بیزانس (ص ۲۴۴).
 هنر بیزانسی پسین معماری (ص ۲۴۶) نقاشی (ص ۲۵۰).
 هنر اسلامی (ص ۲۵۳) معماری (ص ۲۵۶) ساخته‌ها و بافته‌های دستی (ص ۲۶۳)
 تذهیب‌کاری (ص ۲۶۴)

سده‌های میانه — (ص ۲۶۶)

هنر سده‌های میانه آغازین — (ص ۲۶۸)

- دوره مهاجرتها (ص ۲۷۰) هنرهای دستی (ص ۲۷۱).
 دوره کارولنژیان (ص ۲۷۵) نقاشی و تذهیب‌کاری (ص ۲۷۶) هنرهای
 دستی، معماری (ص ۲۷۷).
 دوره اتونی (ص ۲۸۱) معماری (ص ۲۸۲) بیکرتراشی (ص ۲۸۳)
 نقاشی و تذهیب‌کاری (ص ۲۸۴)

هنر رومانسک

(ص ۲۸۸)

- معماری سبک کلونی - بورگونی (ص ۲۹۲) آلمان - لومباردی (ص ۲۹۵)
 سبک نورمان (ص ۲۹۷) توسکان (ص ۲۹۹) آکیتن (ص ۳۰۰).
 بیکرتراشی (ص ۳۰۱)
 نقاشی و تذهیب‌کاری (ص ۳۰۷)

هنر گوتیک

(ص ۳۱۲)

- گوتیک آغازین معماری (ص ۳۱۶) بیکرتراشی (ص ۳۲۱).

پیشگفتار

کتاب هنر در گذر زمان نوشته خانم هلن گاردنر از زمان نخستین نشر خود در سال ۱۹۲۶ به بعد کتاب مورد علاقه و مراجعه چندین نسل از پژوهندگان، دانشجویان و خوانندگان عادی بوده است، زیرا در این فاصله به گستردگی و آگاهی بخش بودن آن پی برده بودند. اشتیاق، دانش، و انسانیت خانم گاردنر، به هنر دوستی بسیار امکان داده است تا با چگونه دیدن و نفوذ کردن در اسرار ظاهری و پنهانی دستاوردهای هنری آشنا شود. در این کتاب، تمام کوشش ما بر حفظ تازگی بیان و سادگی سبک او و مخصوصاً برخورد مشتاقانه و غمخوارانه‌اش با تک تک آثار هنری و سبک‌هایی که آثار مزبور بخشی از آنها هستند معطوف بوده است.

خانم گاردنر ویرایش سوم این اثر را کمی پیش از مرگش در سال ۱۹۴۶ تکمیل کرد. ویرایش چهارم این اثر در سال ۱۹۵۹ به وسیله پروفیسور سامنر کراسبی و همکارانش در دانشگاه ییل آماده شد، و ویرایش پنجم آن در سال ۱۹۷۰ به وسیله ما آماده شد و به چاپ رسید. ویرایش کنونی که ویرایش ششم به شمار می‌رود، به دنبال مواجه شدن آن ویرایش با اقبال عامه و رسیدن پیشنهاد‌های گوناگون برای اصلاح آن به ما، آماده شد و به چاپ رسید.

در این ویرایش علاوه بر آنکه در بخش‌های مربوط به هنر مغرب زمین تجدیدنظر به عمل آمده است، بخش‌های بزرگی نیز درباره هنر اسلامی و هنر سرزمین‌های آسیا، آمریکای پیش از کریستف کلمب، هنر سرخ‌پوستان امریکای شمالی، هنر آفریقا و اقیانوسیه نیز در دسترس خوانندگان قرار دارد. در فصل مربوط به هنر در سده بیستم، به علت تکامل و گسترش درنگ‌ناپذیر و تفسیرهای متغیر موضوع آن، تجدید نظر به عمل آمد و بر دامنه‌اش افزوده شد، و در دیباچه عمومی کتاب بر ویرایش کنونی نیز درباره جنبه‌های صوری هنر بحث می‌شود و اشاراتی نسبتاً موجز به مفاهیم بنیادی هنر در آن به چشم می‌خورد. البته بر تعداد تصاویر و حجم وسایل کمک آموزشی معرفی شده برای پژوهندگان و دانشجویان در ویرایش پنجم، و واژه نامه پایان کتاب، کتابشناسی توصیفی و فهرست راهنمای آن نیز افزوده شده است. این کتاب در حال حاضر دارای دیباچه‌ای نسبتاً متعادل درباره هنر جهان شده است.

گرچه در مواردی مانند هنر سرخ‌پوستان آمریکای شمالی ذکر تاریخی یا وقایع نامۀ تاریخی ممکن نیست، باز ما معتقدیم که ارائه مطالب به ترتیب تاریخی در حال حاضر نیز بهترین روش برای معرفی تاریخ هنر است و تجلی این نگرش جانبدارانه ما استفاده از نمودار خطی وقایع تاریخی در سرآغاز بیشتر فصلها و استفاده از خطوط زمانی - بخش‌های بسط داده شده کوتاهی از یک جدول تاریخی یک فصل که در نقاط یا دوره‌های مورد تأکیدشان با متن هماهنگ شده‌اند به شمار می‌رود. همچنین بیشتر فصلها با یک نقشه آغاز می‌شوند که به جدول تاریخی پس از خود مربوط می‌شود؛ تصاویرهای کوچکی از یادمان‌های بزرگی که در جدول مزبور دیده می‌شوند در این نقشه‌ها نیز ظاهر می‌شوند و بدین ترتیب امکان شناخت آثار گوناگون را از لحاظ زمانی و مکانی فراهم می‌آورند.

دشواری‌ترین جنبه کار در آماده کردن کتابی از این دست، گزینش - در واقع محدودیت - یادمان‌هایی است که باید مورد بحث قرار گیرند و تصویرشان در اینجا نشان داده شود. با آنکه از مدت‌ها پیش صورتی از یادمان‌های ضرور برای بحث در رشته تاریخ هنر تهیه می‌شده است و با آنکه به نظر می‌رسید میان بیشتر دست اندرکاران این رشته بر سر اجزای تشکیل دهنده صورت مزبور توافق وجود داشته باشد، طبیعتاً تفاوت‌هایی در گزینش وجود خواهند داشت که از تفاوت در تأکید سرچشمه می‌گیرند. با آنکه تردیدی در درستی این سخن نیست، جدایی بنیادی از صورت مزبور بسیار ساده می‌تواند مرزها و حدود این بررسی را خدشه‌دار کند. برای اجتناب از توزیع تصادفی و بی‌نظمی که احتمال داشت پیش آید، ما در بیشتر موارد به صورت یاد شده وفادار بوده‌ایم و گاهگاه آثاری را معرفی کرده‌ایم که چندان معروف نبوده‌اند یا غالباً در پژوهش‌های مشابه مورد بررسی قرار نگرفته‌اند. هدف ما در سراسر این کتاب، نمایاندن و تفسیر آثار هنری به عنوان بازتاب‌هایی از یک تکامل معنوی بوده است نه اقلام تعلق به یک فهرستنامه یا گلچینی از آثار یاد شده. مخصوصاً کوشیده‌ایم با تأکید بر موضوع شبیه سازی در جریان گذر از مراحل پر شمار تاریخی - در توصیف‌های مربوط به بیکر تراشی و نقاشی - نوعی پیوستگی در گزینش گسترده مطالب پدید آوریم، زیرا در ورای مراحل مزبور، تحولات

بنیادی نگرش نوع بشر به خویشتن و جهان، عامل فعال اصلی است. بررسی موضوعی گسترده مانند تاریخ هنر جهان، بدون مشورت و مشارکت فعالانۀ کارشناسان رشته‌های دیگر، کاری نیست که هر کسی برعهده گیرد یا بتواند آنرا به پایان برساند. فصلهای مربوط به هنر هند، چین، و ژاپن را پروفیسور ج. لروی دیوید سن از دانشگاه کالیفرنیا، لوس آنجلس، تألیف کرده است؛ فصل مربوط به هنرهای سرخ‌پوستان آمریکای شمالی، افریقا، و اقیانوسیه را پروفیسور هربرت کول از دانشگاه کالیفرنیا، سانتا باربارا، نوشته است؛ و فصل مربوط به هنر در آمریکای پیش از کریستف کلمب را پروفیسور رافائل رایچرت از دانشگاه ایالتی کالیفرنیا، فرزنو، آماده کرده است. از جملگی ایشان، و از پروفیسور پروس راد از دانشگاه ایالتی سان خوسه که ما را در بررسی دوبارۀ فصل مربوط به هنر در سده بیستم یاری رساند، سپاس گزار هستیم. متخصصانی که بخشهایی از این کتاب را در جریان آماده سازیش مرور کردند، نظارت و پیشنهادهای ارزشمندی ابراز داشته‌اند؛ از جمله: دکتر ریچارد اتینگهاوزن رئیس مشورتی بخش هنر اسلامی در موزه هنری متروپولیتن [نیویورک]، و هاگوپ کورکیان استاد هنر اسلامی در

انستیتوی هنرهای زیبای دانشگاه نیویورک؛ جولی جونز موزه‌دار در موزه هنرهای ابتدایی نیویورک؛ دکتر مارتین لرنر از موزه هنری متروپولیتن نیویورک؛ دکتر روی سیبر استاد هنرهای زیبا از دانشگاه ایندیانا، بلومینگتن. ریچارد مک‌لاناگان. تمام لوحه‌های رنگی را بررسی کرد و تغییرات ضرور برای هر چه نزدیکتر کردن رنگهای این لوحه‌ها به تابلوهای اصلی را پیشنهاد کرد. پاتریشیا پینکرتون و مارگریت آگرامونت کمکهای پر ارزشی در تدوین کتابنامه کردند، و لورن تنسی از سیتی کالج سان خوسه نمونه‌های ستونی را اصلاح کرد و نظرات مفید بسیاری پیشنهاد کرد. فیلیپ رسنر عضو شرکت انتشاراتی هارکورت بریس جوانووویچ، ویراستار دو ویرایش اخیر این کتاب بوده است؛ او کارش را با چنان مهارت، پشتکار و اشتیاقی انجام داده است که شایستۀ حرفه و مؤسسه انتشاراتی‌اش است. ضمن تشکر از همه کسانی که در جریان آماده سازی و چاپ این کتاب از دادن هیچ گونه کمکی کوتاهی نکرده‌اند، لازم به تذکر است که مسئولیت تمامی نواقص این اثر فقط و فقط بر عهده ما است.

هورست دلاکروا
ریچارد تنسی

www.ketab.ir